

(γράφει ο Μάριος Α. Μπίκας)

Οι αγάδες του Μαργαριτιού το 1904 ...

Το παρακάτω δημοσίευμα της Φωνής της Ηπείρου, ανταπόκριση από την Κέρκυρα, ημερομηνίας **22.10.1904**, σελ. 3 - 4, αναφέρεται γενικά στους καθημερινούς φόνους, τραυματισμούς και ληστοπραξίες των Μουσουλμάνων Τσάμηδων επί των Ελλήνων. Δημοσιοποιεί επωνύμως τους σκληρούς Μουσουλμάνους Μαργαριτιώτες. Αναφέρει τη διαμάχη και την απόπειρα δολοφονίας του Παραμυθιώτη Ιουσούφ Πασά εναντίον του συντοπίτη του **Γεωργίου Ρίγγα**¹. Το βιασμό χωρικής σε λιβάδι του χωριού **Μορφάτι** από Μαργαριτιώτη Μουσουλμάνο, καθώς και όσα επακολούθησαν. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η από το Μορφάτι σημαίνουσα οικογένεια του **Πήλιου Κωστήρη**, προκειμένου να κρατηθεί στη ζωή, να πουλήσει όλη την κινητή και ακίνητη περιουσία της και να μετοικήσει εις Παξούς. Επίσης αναφέρει τους φόνους του **Μηνά Κομήνη**, του **Νικόλαου Χορμοβίτη** και του **Μήτσου Μπόλη**.

---

¹. **Βασίλη Κραπίτη** : « Η ιστορία της Παραμυθιάς », Αθήνα 1991, σελ. 221 έ.κ. 227 και σελ. 305, σημ. 202

Το Μορφάτι (σήμερα Μόρφι) στην παλιά του θέση, παρέα με τα σύννεφα. Δυτικά αγναντεύει τη λίμνη Καλοδίκι και το βουνό Πεζόβολο (Μπιτζεβελιό) με τα χωριά Ελευθέριο και Λειβαδάρι. Τη φωτογραφία μου την έστειλε ο Μαργαριτώτης Θωμάς Γκίνης

X ΕΚ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Τί γίνεται εἰς τὰς ἐπαρχίας Παραμυθίας καὶ Μαργαριτίου.— Ἡ τρομοκρατία τῶν ἀγάδων. — Ὁ Ἰουσοῦφ πασᾶς ἐξόριστος.— Οἱ φόνοι Μαργαριτίου — Πρέπει ὁ Ὄσμᾶν πασᾶς νὰ στρέψῃ καὶ ἐνταῦθα τὴν προσοχὴν του.

Ἡ ἀναρχία βασιλεύει πανταχοῦ εἰς τὴν Τσαμουριανὴν δὲν παρέρχεται ἡμέρα χωρὶς νὰ γίνῃ φόνος, τραυματισμὸς ἢ ληστοπραξία. Οἱ ἀτυχεῖς ῥαγιαδες θὰ εὐγνωμονῶσι διὰ βίου εἰς τὸν ἐξ. Βαλῆν τῶν Ἰωαννίνων, ἂν ἐπὶ τέλους εὐδοκήσῃ καὶ θέσῃ τέρμα εἰς τὰ κακυργήματα τῶν ἀγάδων τοῦ Μαργαριτίου ἰδίως. Εἶνε ἀληθές ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι καζιάδες τῆς Τσαμουριᾶς ὑποφέρουν τὰ πάνδεινα ἀλλ' ὅπωςδῆποτε κάτι καλὸν ἔγινε χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Ὄσμᾶν πασᾶ. Ὁ Ἰουσοῦφ πασᾶς τῆς Παραμυθίας πληρώνει ἤδη τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κακίας του ὡς ἐξόριστος εἰς τὸ Βεράτιον· ἀλλὰ τί εἶνε αὐτὸς ἀπέναντι τῶν τεράτων τοῦ Μαργαριτίου; Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν πληγῶν τούτων τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἠπείρου: Ρεφᾶτ μπέης, Ἀβδῆ Ρόμπας, Ἰσᾶ ἀγά Χούσας, Γιακούμ Κασήμ, Ἀλῆ Ζενέλης, Βεσέλ Νέλης, Γιακούπ Τοπόλιας, Μουχτῆς ἐφέντης, Χαμῆτ Κούσας κτλ. Καὶ ὁ μὲν Ἰουσοῦφ πασᾶς τῆς Παραμυθίας τρίτην ἤδη φορὰν τιμωρεῖται· τελευταίως, λέγουσι, ἐμίσθωσεν ἀνθρώπους του νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τοῦ Γ. Ρίγγα Παραμυθιώτου, διότι ὁ τελευταῖος οὗτος ἐτόλμησε νὰ πλειοδοτήσῃ εἰς τὸν φόρον τῆς δεκάτης τῶν χωρίων, τὰ ὅποια ὁ Ἰουσοῦφ πασᾶς ἐνέμετο κατὰ τὸ δεκοῦν. Ἀλλ' οἱ ἀγάδες τοῦ Μαργαριτίου ἀκόμη ἀγριώτεροι, οὐδόλως μέχρι τῆς ὥρας ἐτιμωρήθησαν δεύντως· διότι ἐκεῖ πέρα εἶνε συμπαγῆς τουρκικὸς πληθυσμὸς· οφείλει ὅμως ὁ ἐξ. Ὄσμᾶν πασᾶς ν' ἀρχίσῃ ὅτι τάχιστα τὰς δραστηρίας του ἐνεργείας καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἶνε ἀληθές ὅσι ὅλα διὰ μιᾶς δὲν γίνονται, πρέπει ὅμως νὰ μὴ μείνῃ καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Ἠπείρου ἔρμαιον τοῦ τυχόντος ἀχρείου κακούργου.

(Συνεχίζεται το δημοσίευμα σε αποκρυπτογράφηση)

« Γεγονότα μεμονωμένα, λαβόντα χώραν κατά το τελευταίο μήνα, (σ.σ. Σεπτέμβρη του 1904) σας αναφέρω τα εξής ολίγα μεταξύ των πολλών άλλων :

Ο Φεραχάτ Ζείκους είχε σταλεί υπό των αγάδων του Μαργαριτίου εις το χωρίον **Μορφάτι** εις τα χειμάδια. Εκεί διέπραξε στυγερόν ανοσιούργημα κατά χωρικής και έγινε άφαντος. Οι αφεντάδες του, νομίζοντες ότι οι κάτοικοι εφόνευσαν και εξηφάνισαν το τέρας τούτο, επέπεσον κατά διαφόρους νύκτας κατά του χωρίου Μορφάτι караδο-κούντες να φονεύσωσι τους καλύτερους του χωρίου και συγχρόνως να ληστεύσωσι αυτούς προς εκδίκησιν. Ευτυχώς δεν κατόρθωσαν τίποτε. Αλλά έγινε κάτι χειρότερον. Εις (1) των σημαινόντων κατοίκων, ο **Πήλιος Κωστάρης**² μετά 8 αδελφών και εξαδέλφων του απειλούμενοι ηναγκάσθησαν να πωλήσωσιν ότι είχαν και να κατάφυγωσιν εις Παξούς όπως σώσωσι τουλάχιστον την ζωήν των. Ερωτώμεν τώρα. Συμφέρει εις την Σεβ. Κυβέρνησιν του Σουλτάνου να εκπατρίζονται και ληστεύονται φιλήσυχοι κάτοικοι ένεκα της ατιμωρησίας των αγάδων;

- Εις το χωρίον **Καρτέρεζα** (σ.σ. σήμερα Καρτέρι) τούρκος Μαζαρακιώτης εφόνευσε τον **Μηνάν Κομήνην** δια μηδαμινήν αιτίαν.

- Ο υιός του Αβδή Ρόιμπα επλήγωσε θανασίμως τον **Νικόλαο Χορμοβίτην**.

- **Εις Φανάρι** ο Γιακούπ Κασίμης και Νέλης έδειραν μέχρι θανάτου τον **Μήτσον Μπόλην**, όστις και απέθανεν εξαφανισθείς υπό των ενόχων.

Πώς είναι δυνατόν άλλως να γίνει, αφού αι επιτόπια αρχαί εις τους μεν ομοφύλους των επιτρέπουν να οπλίζονται μέχρις οδόντων εις δε τους ραγιάδες μόλις επιτρέπουν ένα σουγιά. Εν γένει εκεί κάτω δικαιοσύνη δεν υπάρχει απολύτως. Τούτο αναγκάζει όλους τους Τούρκους και Χριστιανούς να προμηθεύονται Γκρα και Καπακλί με την διαφοράν ότι οι Αλβανοί έχουσιν έκαστος δύο και τρία, οι δε Χριστιανοί κάπου κάπου από εν και αυτό μόνον δια την νύκτα, όπως προφυλάξουν την ζωήν των και τα ποιμίνα των.

---

² . σ.σ. α. **Κατσούλης Θεόφιλος (Σπαθαραίοι)** συνταξιούχος δάσκαλος : « Σήμερα στο Μορφάτι υπάρχει ένα μεγάλο σόι με τα επώνυμα Κωστάρης και Κωστάρας. Για την οικογένεια όμως του Πήλιου Κωστάρη, οι παλιοί θυμούνται ότι σε κάποια συμπλοκή με τους Τούρκους του Μαργαριτιού σκότωσε ένα αγά. Για να αποφύγει την εκδίκηση, μετοίκησε όλη η φάρα στην Κέρκυρα, παίρνοντας μάλιστα μαζί της κι ένα μεγάλο μέρος από τα γιδοπρόβατα ».

β. **Ο Δημήτριος Μάτης (Μαργαρίτι)** : « Ο Κωσταραίοι του Μορφατιού ήταν μεγάλο σόι. Είχαν πολλά γίδια. Ο παππούς μου ο **Ιωάννης (Νάκος) Μάτης** διατηρούσε μαζί τους φιλικές σχέσεις. Γι' αυτό, όταν ο **Πήλιος Κωστάρης** σκότωσε ένα αγά του Μαργαριτιού και αναγκάστηκε να φύγει για την Κέρκυρα, βοήθησε τους άλλους που τον ακολούθησαν. Τους βοήθησε να μεταφέρουν τα γίδια τους με καράβι από το **Σαρακίνικο** της Πάργας στην Κέρκυρα. Μέσα στους Κωσταραίους αυτούς ήταν και μια ανδρογύναικα, **η Μπέλα**, όπως την έλεγαν.

Μετά την απελευθέρωση της Ηπείρου το 1913 οι Κωσταραίοι ξαναγύρισαν στο Μορφάτι.

Οι Χριστιανοί κάτοικοι της Ηπείρου εκλιπαρούσι το έλεος της
Αυτοκρατορικής κυβερνήσεως, και ιδίως του φιλοδικαίου Οσμάν πασά να
λάβει οίκτον δια τα δεινοπαθήματα των υπηκόων του Σουλτάνου ».

Μάριος Α. Μπίκας

Επιτρέπεται η μερική ή η ολική αναδημοσίευση της εργασίας μόνο
μετά από αναφορά της ιστοσελίδας και του συντάκτη.

Δημοσίευση: Θωμάς Στ. Γκίνης